

การเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง จ.ร้อยเอ็ด: ประสบการณ์จากพื้นที่ (1)

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

จากรูรณ แก้วมะโน

การเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง เป็นแนวคิดที่สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง ดำเนินการมาโดยตลอด โดยร้อยเอ็ดเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่แกนนำพลเมืองจากจังหวัดร้อยเอ็ดนำเอาแนวคิด เรื่องการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงไปดำเนินการภายหลังจากที่เข้ารับการอบรมกับสำนัก ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า โดยเริ่มต้นจากการเลือกตั้งระดับท้องที่ในการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้าน ขยายไปสู่การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2564 ที่ผ่านมา

บทความนี้เป็นการสัมภาษณ์

นายอภิฉัตร ภูสนาม แกนนำพลเมือง ร้อยเอ็ดผู้หนึ่ง ที่นำเอาโครงการเลือกตั้ง สมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียงไป ดำเนินการในการเลือกตั้งระดับท้องที่และ ระดับท้องถิ่นในตำบลหินกอง อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเริ่มต้น จากหมู่ที่ 5 ขยายไปสู่หมู่ที่ 15 เรื่อยไป จนถึงการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่ผ่านมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการดำเนิน โครงการดังกล่าวในพื้นที่โดยภาค

ประชาชน ข้อเสนอต่อการดำเนินงาน เจ็อนไขที่จำเป็นต่อความสำเร็จของโครงการ ความท้าทายในการ ดำเนินงานและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากนำโครงการเลือกตั้งสมานฉันท์และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ไปดำเนินการในพื้นที่

คำถาม: ทำไมถึงตัดสินใจนำโครงการนี้ไปดำเนินการในพื้นที่

อภิฉัตร ภูสนาม: ผมเห็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการซื้อสิทธิขายเสียง จากกระบวนการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เช่นเรื่องของความแตกสามัคคี แยกเป็นฝักฝ่าย ฝ่ายชนะ ฝ่ายแพ้ ความรำวลึก ที่ฝังจิตฝังใจเป็นความแค้นกันตลอด ที่ผ่านมาก็พยายามคอยแก้แค้นกันทุกโอกาสที่มี ทะเลาะกันมันจะมีเรื่องแบบนี้ ถ้าฝ่ายเดียวกันทะเลาะกันก็จบง่าย แต่ว่าพออยู่คนละฝ่ายกัน เรื่องเล็กก็เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องไม่ควรเป็นเรื่องก็เป็นเรื่อง ถ้าการรดตักก็ซัดกันเลย งานบุญงานประเพณีก็คอยก่อกวนกัน ความแตกแยกมันฝังในชุมชนและไม่ฝังธรรมดา ส่งต่อให้ลูกหลานเลยนะ เพราะการเมืองท้องถิ่นเป็นตระกูลมันก็เลยมีการลงทุนกัน แล้วพอลงทุนหนักๆเข้า ทีนี้ขายอะไรได้ก็ขาย ต้องเป็นหนี้เป็นสินเพื่อศักดิ์ศรีเพราะศักดิ์ศรีกินไม่ได้แต่แท้

ปัญหาหนึ่งที่หนักกว่าเรื่องพวกนี้คือไม่ได้เกิดผลดีอะไรกับประชาธิปไตยเลย อันนี้เสียหายมากๆ เพราะว่าเราไม่ได้ใช้เหตุผลที่อิงกับประชาธิปไตยมาตัดสินเรื่องนี้ เอาแค่ว่าเรื่องศักดิ์ศรีแพ้ชนะกัน พวกพ้องก็เข้ามา ญาติใครเยอะก็เข้ามา ไม่ได้เกี่ยวกับประชาธิปไตยมากมายนัก จะเลือกใครไม่เลือกใครอันที่จริงควรต้องดูด้วยว่าคนนั้นเขาเหมาะเป็นผู้ใหญ่บ้านไหม ไม่ใช่แค่เป็นญาติกัน เลือกกันไปแบบนี้ไม่เกี่ยวกับประชาธิปไตย เราจะปล่อยไว้ไม่ได้

คำถาม: เริ่มต้นดำเนินโครงการนี้อย่างไร

อภิฉัตร ภูสนาม: ก็คุยกันในหมู่บ้าน คุยภาพรวมก่อน ตีวงกว้าง ทุกที่ทุกโอกาสที่มี ไม่ว่าจะเป็นส่วนตัวหรือว่ามีงานบุญ งานวัด งานชุมนุม เราคอยสอดแทรกเรื่องนี้เข้าไปว่าเราควรที่จะเลือกผู้ใหญ่บ้านแบบนี้ละ ผมก็จะคุยเรื่องนี้ตลอดเวลาที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน มันก็จะค่อยๆซึม คนในหมู่บ้านก็จะเริ่มรู้ เริ่มซึมซับเรื่องนี้ หลวงพ่อหรือใครก็ตามที่มีหน้าที่บรรยายผมก็จะขอความร่วมมือท่านช่วยสอนช่วยเติมเรื่องนี้เข้าไป

คำถาม: แล้วแรกๆบรรยากาศเป็นอย่างไร

อภิฉัตร ภูสนาม: แรกๆ ก็เงียบ ไม่มีการตอบโต้ เหมือนกับ อะไรเนี่ยะ คือก็เข้าใจว่าที่เงียบเพราะว่าคิดไม่ออกว่า เอ๊ะมันจะเป็นไปได้หรือ เขาก็ยังคิดไม่ออก เขาก็คงคิดว่าเราพูดเล่นๆ ไปละมัง

คำถาม: ท้อไหม ทำอย่างไรต่อ

อภิฉัตร ภูสนาม: ผมก็คุยไปเรื่อยๆ ทีนี้ผมก็ใกล้จะหมดวาระ ผมก็เร่งจะเอาจริงแล้ว เผอิญที่อำเภอโพหนองเขาทำสำเร็จ เราก็อ้างอิงเขา เรียกว่าหาที่พึ่ง แต่ปัญหาคือคนในหมู่บ้านผมเขาไม่ค่อยเชื่อคนในหมู่บ้านด้วยกัน ผมก็อ้างอิงสถาบันพระปกเกล้าด้วย เพราะชาวบ้านถ้ามีงานส่วนราชการเข้าไปความน่าเชื่อถือก็เกิดขึ้น พอดีว่าสภาพการเมืองร้อยเอ็ดสนับสนุนเรื่องนี้ มีโครงการนี้เลือกตั้งสมานแค้นและส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมพอดี เราก็ได้โอกาส จงไปทำเลย

ผมถือว่าเรามีแนวคิดแล้วเพราะเราจะพูดตลอด คนในหมู่บ้านเริ่มที่จะคุ้นชิน และเขารอคำตอบอะไรบางอย่าง รอคำเฉลยว่าที่ผมพูดคืออะไร เพราะที่ผมพูดจะไม่ได้พูดรายละเอียดอะไรมากมาย แต่จะบอกว่าเดี๋ยวมีคนมาเล่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ เป็นอย่างไรก็ให้ไปฟังกันดู เราก็เอาความคิดความเห็นของคนที่เขาทำมาก่อน และของสถาบัน (สถาบันพระปกเกล้า-ผู้เขียน) มาช่วยกัน ทีนี้คนก็เริ่มมีความสงสัย อยากจะได้รับความตอบโต้ไม่ดียังไง แม้ว่าคนเขาจะยังไม่พูดถึง แต่ก็เริ่มอยากรู้ว่าเป็นอย่างไร ทีนี้เราก็เลือกที่จะเริ่มที่บ้านโพนพะอุง หมู่ 5 ตำบลหินกอง จะเอาจากที่ผมกำลังจะหมดวาระมาทำเลย

คำถาม: ช่วงเริ่มต้นโครงการได้คุยกับใครบ้าง ได้คุยกับผู้สมัครไหม

อภิจักร ภูสนาม: ผมเริ่มตั้งแต่คุยกันทั้งหมด เรียกว่าเตรียมความพร้อมมาเรื่อยๆ แล้วเราเอาโครงการเลือกตั้งสมานฉันท์ของสถาบันไปเป็นตัวช่วย ไปเติมให้ ผมไม่ได้คุยกับผู้สมัครเลย เพราะเราตีวงกว้างพอเราพูดไปเรื่อยๆเขาก็เริ่มสนใจ คนที่อยากเป็นผู้ใหญ่บ้านจะมาคลุกคลีเราเอง เพราะอยากรู้ว่าวิธีการที่จะเอาชนะเลือกตั้งครั้งต่อไปจะมีแบบไหน เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง เขาจะมาตามเราเอง มาเหมือนเตรียมพร้อม มาเป็นทีมงานคณะทำงานเรา

คำถาม: คนที่มาติดตามมีกี่ฝ่าย มีฝ่ายตรงข้ามกันหรือไม่ แต่ละฝ่ายมีท่าทีต่อกันอย่างไร

อภิจักร ภูสนาม: อันที่จริงมันก็มันก็เป็นวิถีชุมชนด้วย คนที่อยากจะทำงานก็จะมาเป็นคณะทำงานของผู้ใหญ่บ้าน มาเป็นกรรมการ ที่ผ่านมามีสองฝ่ายใหญ่ๆเข้ามา แต่ก็เข้ามาทำงานปกติ มีอะไรก็ว่าไป ไม่มีปัญหาให้เห็นชัดเจน แต่ว่าถ้ามีโอกาสเมื่อไหร่หรือการตัดสินใจเมื่อไหร่ก็ว่ากัน บรรยากาศมันคล้ายเป็นไฟสุ่มซอนที่อยู่ในใจรอจังหวะที่ลุกโชนขึ้นมา

คำถาม: ในการดำเนินโครงการนี้ ทำกิจกรรมอะไรบ้าง

อภิจักร ภูสนาม: ตอนที่ยังไม่มีการประกาศตัวว่าใครจะลงสมัครบ้าง ผมก็คุยตลอด แต่ก็ดูมีท่าทีชัดเจนอยู่ว่ามีกลุ่มไหนบ้าง เขาเองก็จ้องดูท่าทีผมเหมือนกัน ผมก็ดูก่อนว่าใครมีเค้ามีรางวัล มีใครบ้าง มีกี่คน เราก็เริ่มหาเป้าเพราะเราทำมาก่อนแล้วปูมาเรื่อยๆ ทีนี้จะขับเคลื่อนจริงจังก็เชิญคณะทำงานโครงการนี้ลงไป (สภาพลเมืองร้อยเอ็ด-ผู้เขียน) เราก็เคลียร์พื้นที่ให้ นัดหมายชาวบ้านเชิญวิทยากรเราไป (เป็นเครือข่ายจากสภาพลเมืองร้อยเอ็ด และศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด - ผู้เขียน) ก็บรรยายพูดให้เขาฟัง เราจัด 4 เวที

เวทีที่แรกที่คุยกันวันนั้น ก็แนะนำว่าพวกเราเป็นใครแนะนำสถาบันพระปกเกล้า เพื่อสร้างความไว้วางใจ แล้ววิทยากรแต่ละคนก็จะพูดถึงความเสียหายของการซื้อสิทธิขายเสียง พูดถึงคุณลักษณะของพลเมือง 5 ข้อ ที่สถาบันพระปกเกล้าสอน (โครงการรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่ฟังปรารถนา 5 ประการ ประกอบด้วย มีเหตุผล มีวินัย มีความซื่อตรง มีความรับผิดชอบ และมีจิตสาธารณะ-ผู้เขียน) หลักประชาธิปไตย อุดมการณ์ประชาธิปไตย การเลือกตั้งตามประชาธิปไตย เป็นเวทีให้ความรู้

เวทีที่สอง ยังเป็นเนื้อหาเดียวกันแต่ว่ากลุ่มเป้าหมายของชาวบ้านเพิ่มขึ้น คนเดิมก็ยังมาด้วยและเพิ่มคนใหม่อีก เวทีนี้จะใหญ่กว่าเดิม เรื่องสนุกคือเราเริ่มทำหมู่ที่ 5 (ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด) แต่หมู่ 15 มาร่วมด้วยเพราะเขาได้ยิน เขาสนใจ เพราะอีกไม่นานผู้ใหญ่เขาก็จะหมดวาระเหมือนกัน อันที่จริงมันก็เป็นหมู่เดียวกันมาก่อนแต่มาแบ่งทีหลัง ทีนี้พอเขาได้ยินก็สนใจพอเราเชิญไปเขาก็มาเลย เพราะเขาอยากรู้ว่าเลือกตั้งสมานฉันท์คืออะไร ถ้าดีก็ว่าจะเอาไปใช้หมู่ 15 ต่อ

พอได้เวทีที่สองไปแล้ว เราก็จะสรุปว่าเราจะไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกัน ใครอยากไปสมัครก็ไป แต่ว่าเราจะเลือกตั้งสมานฉันท์ที่ไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียงกัน เวทีที่สองผ่านไปเราก็รู้แล้วว่าจะให้สมัครวันไหน เราก็ดูว่าใครจะสมัครบ้าง ระหว่างนี้ผู้สมัครก็เคลียร์กันว่าสมานฉันท์ยังงัย เราจะเริ่มคุยกันเอง เรายังชวนคุยตลอด เจอที่ไหนก็คุย ไม่เป็นทางการ แต่บางทีเขาก็ขอเราให้มาคุยให้ก็มี มาเคลียร์กัน อย่างเราจะทำงานร่วมกันได้ไหม ไม่ต้องแข่งกัน ไม่ต้องจ่ายเงินกันเลยได้ไหม ก็คุยกันตลอดก่อนจะถึงวันเลือกตั้งไม่ใช่จบจากเวทีเลิกนะ แต่ผมจะประชาสัมพันธ์ตลอดอย่างน้อยก็ต้องออกหออกระบายข่าวไปว่าตอนนี้โครงการนี้ถึงไหนแล้ว เรื่องดีที่ว่าไปเรื่องที่ไม่ดีก็อย่าไปออกเชิงบวกเท่าไรเราก็บอกว่าขณะนี้โครงการเลือกผู้ใหญ่บ้านสมานฉันท์ของเรา กำลังพยายามขับเคลื่อนอยู่ กำลังมีความพยายาม บรรยากาศค่อนข้างดี คาดว่าจะออกมาตามวัตถุประสงค์ เป็นการขับเคลื่อนต่อเนื่องไม่มีลดละ เพราะเราต้องการกระตุ้นให้ชุมชนเขารู้ว่าโครงการนี้เป็นอย่างไร เราได้ยินข่าวเชิงบวกมาจากคุ้มไหน เราก็เก็บเรื่องนั้นมาเสริมด้วย เพื่อให้ชุมชนอยู่ในบรรยากาศเลือกตั้งสมานฉันท์จนถึงวัน

เลือกตั้ง คืออย่างตรงที่เราเอาสมานฉันท์เป็นเป้า ถือว่าเป็นบวกสำหรับเรา เราก็ติดตามตลอดว่าทีมเจรจาเราทำงานถึงไหนเป็นอย่างไร เข้ากันไหม คุณกันเชิงบวกไหม

เวทีที่สาม ก็จะเป็นเวทีประกาศเจตนารมณ์ของผู้สมัครและชาวบ้านที่จะมาร่วมกันทำให้เป็นการเลือกตั้งแบบสมานฉันท์ เวทีนี้ผู้สมัครจะมาด้วย เราก็เปิดโอกาสให้เขาคุยกัน แล้วเราก็ถือโอกาสคุยกันว่าเราจะเลือกตั้งสมานฉันท์นะทั้งทีมทั้งผู้สมัครผู้เลือก เรามาช่วยกันตรงนี้ ไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียง เลือกตามระบอบประชาธิปไตย มาตอกย้ำ ทำข้อตกลง จับมือกัน ที่แรกว่าจะให้สาบานแต่ไม่เอา เอาแค่เห็นหน้าเห็นตากัน พูดคุยกันก็พอ ประกาศให้ได้ยินทั่วกันว่าเราจะมีวิธีการเลือกตั้งแบบนี้ เราก็ทำจิตวิทยานิดหน่อยปรบมือให้ยกมือถ้าเห็นด้วย ไม่ได้ลงนามอะไร เป็นสัญญาจิตวิทยาเท่านั้น

คำถาม: หลังจัดกิจกรรมมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง

อภิฉัตร ภูสนาม: พอเราทำไปสักพัก มันก็เริ่มเป็นกระแสเขาก็คุยกันตลอดจะเอาอย่างไร พอถึงวันสมัคร ในหมู่ที่ 5 นี่ตอนแรกว่าคุยกันหมดแล้ว สรุปว่าจะไม่มีใครไปสมัครแข่งกันตกลงกันว่าจะมีทีมเดียวไปสมัคร แต่ไม่รู้ยังงั้รอไป 3 วัน จนนาทีสุดท้าย บ่ายของวันสุดท้ายก็มีคนไปสมัครแข่งจนได้ ตอนแรกเขาว่าจะไม่สมัคร ตกลงกันเอาไว้ให้ทีมนี้คนเดียว แต่พอไปสมัครก็เป็นสิทธิของเขา เขาก็อยากลงด้วย เพราะเขาไม่เชื่อที่เราพูด เขาอยากแข่ง ก็เลยกลายเป็นมีสองทีมแข่งกัน

ตอนที่เราระเบิดถ้ำมีแค่ทีมเดียวสมัครเรื่องการใช้จ่ายเงินไม่มีแน่ และความสมานฉันท์เกิดได้แน่ แต่ถ้ำมีสองทีมก็สู้มั่งเรื่องไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ความรุนแรง เราก็หวังว่าอาจมีปาฏิหาริย์ เพราะเราก็ทำมาถึงขนาดนี้แล้วก็อยากรู้ผลงานของเราเหมือนกัน แต่เรารู้ว่าถ้ำมีการแข่งขันเมื่อไหร่เสียง เราก็พยายามจะเข้าไปคุยเชิงลึก ไปเจรจาเพราะสุดท้ายซื้อไม่ซื้อมันอยู่ที่ผู้สมัครสองคนนี่ ทีมเจรจาเชิงลึกต้องทำงานต่อ พอคืนก่อนวันเลือกตั้งคืนหมาหอน ผมก็สังเกตการณ์อยู่นะ ผมอยู่จนสว่าง ไม่มีการเดินแจก ไม่มีจริงๆ ถ้ามชวบ้านก็ไม่มี ชาวบ้านก็รู้ว่าไม่มี บางคนก็ออกไปใช้สิทธิแต่เช้าเลยไม่รอแล้วเพราะรู้ว่าไม่มีแจก ก็ไปใช้สิทธิแต่เช้าเลย แต่เรื่องมาแตกตอนหลัง เพราะปรากฏว่ามีคนได้เงิน ผู้สมัครไม่ได้ให้แตกกลายเป็นคนที่สนับสนุน เพราะเขาไม่ยอมถอย ก็เลยสู้ พออีกฝ่ายรู้ก็เป็นเรื่อง สนุกเลยงานนี้ ชาวบ้านที่ยังไม่ได้ใช้สิทธิก็กดดันอีกทีมที่ไม่ให้

คำถาม: ถ้าเป็นอย่างนี้ประเมินการดำเนินโครงการนี้อย่างไร

อภิฉัตร ภูสนาม: ผมว่าใครๆก็รู้ว่าเรื่องนี้แก้ยาก แต่สำหรับผมนะผมมองแบบพัฒนาการ ตอนนี้ชาวบ้านไม่ได้อยู่ที่ศูนย์แล้ว อย่างน้อยได้มีความรู้ มีความเข้าใจมากขึ้น มันถึงขั้นใกล้จะสำเร็จแล้ว ชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญของตนเองว่าสถาบันลงไป ไปให้การยกย่องชื่นชมพวกเขา ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงไม่มากเหมือนเดิม หมู่บ้านอื่นก็สนใจอยากทำบ้าง เพราะมันไม่ใช้เงินเยอะ อย่างหมู่ 15 ที่มาดูเราก็เอากระบวนการไปต่อยอด เขาเริ่มเห็นช่องทางเห็นโอกาสเห็นความเป็นไปได้ที่จะสมานฉันท์ ก็คือต้องเริ่มแต่แรก ตกลงกันให้

